

[illegible]

بابی الرضا بر مفعول چون گفتیم بقوله
استعانت علیک و صحبت طاعت را چون که شد
هم قسم را هم بمعنی برآی و بر بدان
بهر بدل آید جو او سپی بدیناری خرید
که بر بی قدر و تشبیه و محاذات انحصار
که راشی اتصال و گاه حذفش جایز است
تا بعلت علم سخن آن تا شناسی آن حق
انتها از بند تا حدی از عشی تا بامداد
هست تفسیری طبعیم گفت تا خود مردم
چون تفهیم نامست چیست می آئی چرا
بهر علت آدم ز نجا چه خوف و زو بود
بهر هر چه آید چه داری صرف کن تصغیر را
چون بنظم و نشر گری بنون بوجو خصوص لطم
بهر تفهیم آوردت و حیاتم چون بود
رست مفعولی و را دیدم قضا را از قضا
فهم ما را بهر ما شب شب حق را به حق
ز نظم و از بنظم و نشر یکسان و در عمل
انصراف از خود و مردم علت خوف جان

زائده طری بیایا جانان بدستانم بشام
اوسپای خود بخونی با سپر راجی بسجام
چون سحانت من بدیدارت همی آیم بام
ابتدرا چون بنام کار ساز خاص عام
هم لیاقت هم موافق تحت آرزو قیام
همچو خانه میروم یعنی بجانده و سلام
ابتدانا رفته از حیر دارم اغتمام
زینباری تا مکن نخل دوا می تا قیام
دان سجابل ظلم کردی تا خاندندت ام
از چه تومی نیز بطنی چه خوبی ای و سام
بهر تفسیر آید و عاصی چه می نوشید ای
باغچه دان تسویه فانی چه بود آید غلام
بهر تشبیهت قدس چون افن نفوس ام
بهر شرط آید چو آید روم از خود و نام
هم اضافی زید را دل خسته شد کم کلام
بهر بدل آید خریدم ده درم را را زیام
همست بعضی چو مردی از عمره دان شام
پس تجا و ز صفت آید و له به ارجا تم نام

[illegible]

بیان حروف عطف اشتنا و تدرک و تیسیر و ستمها و شرط و علت و ندر

از حروف عطف اول الف با پس پس	تیسریم و دیگر دریا بلکه بل چون دم و شام
این حرف اکثر کنه یکجا حکمی چند پیر	یا کند و دید کنس خسته باشد یا که خام
بلکه مل ضرب ارد چون امیر مل فقیر	یا تری چون بروزین شش کامی مل و کام
حرف اشتنا ان الا که غیب و سوا	خبر و راد و دن و ن چون هر کس لای غلام
حرف تدرک لکن لکن لکن لکن لکن	هم و لیک آن ماهر و رفته ولی آید بشام
حرف تیسیر می جمل چون چانه و صغیر	همچو مثل و چنان مانند پنداری مدام
حرف ستمها هم کاف لفظ صیست	پس چرا چون کی کجا و کو چگونه هم کلام
حرف شرط اگر اگر چه هر که تا حروف شرطون	گرچه هم هر چند و نه هم و الا ای جام
حرف علت و کاف زن معروضین سبب یار چرا	هم تبار هم کند ابر علت خوان تمام
خوان الف ای ای حرف ای جان	و لنوازا هم ای سلطان یا خیر الوسام

بحث سهار

اسم باشد کلمه در معنی خود مستقل	بی زانی مثل و شش و طیر و شش استقام
هم شود و سنده جمل هم شود سنده	خبر و زاندم مرکب صر فی و ناقص مام
ماده و زو واحد و مجموع و کلی و جزئی است	معرفه نکره صغیر و معدول ای جام
گاه مصدر گاه مشتق گاه جامد و در بنا	اسم جامد انگنی مصدر مشتق چون بحام
لیک مقصود است بر وجه و صفت و	انکه موصوفش کو انکه واد بود و خانی بنام

ضمائم

از حروف عطف اول الف با پس پس
این حرف اکثر کنه یکجا حکمی چند پیر
بلکه مل ضرب ارد چون امیر مل فقیر
حرف اشتنا ان الا که غیب و سوا
حرف تدرک لکن لکن لکن لکن لکن
حرف تیسیر می جمل چون چانه و صغیر
حرف ستمها هم کاف لفظ صیست
حرف شرط اگر اگر چه هر که تا حروف شرطون
حرف علت و کاف زن معروضین سبب یار چرا
خوان الف ای ای حرف ای جان

تیسریم و دیگر دریا بلکه بل چون دم و شام
یا کند و دید کنس خسته باشد یا که خام
یا تری چون بروزین شش کامی مل و کام
خبر و راد و دن و ن چون هر کس لای غلام
هم و لیک آن ماهر و رفته ولی آید بشام
همچو مثل و چنان مانند پنداری مدام
پس چرا چون کی کجا و کو چگونه هم کلام
گرچه هم هر چند و نه هم و الا ای جام
هم تبار هم کند ابر علت خوان تمام
و لنوازا هم ای سلطان یا خیر الوسام

اسم باشد کلمه در معنی خود مستقل
هم شود و سنده جمل هم شود سنده
ماده و زو واحد و مجموع و کلی و جزئی است
گاه مصدر گاه مشتق گاه جامد و در بنا
لیک مقصود است بر وجه و صفت و

بی زانی مثل و شش و طیر و شش استقام
خبر و زاندم مرکب صر فی و ناقص مام
معرفه نکره صغیر و معدول ای جام
اسم جامد انگنی مصدر مشتق چون بحام
انکه موصوفش کو انکه واد بود و خانی بنام

ضمائم

فانمرد
از صیانت ایام
مرج خود را بفرستاد
دارد و فرود آمد
و
او با شدت از دست
من غایب شد
در این راه من دردم
چون که بیست سال است
نمی دانم کی به خانه
برگردم

[illegible]

اوزان مهتادر علی

<p>از شکائی مجرب و صد آمد سے و نتج رحمت نشترت صہوب کثرت غفران طلب ہم نہادت ہم درایت ہم نجات ہم فیض ہم خنق ذکر ہی ہم طیف ہم خول</p>	<p>قتل و فسق و شغل و کسان باز حرام زدوم محمدت مسحاہ مرتجع مدخل و دعوی حجام ہم کرانیت صغر قیل و نہ و شہری دوم غلبہ نزوان سیرہ خوان سحرکت عین لام</p>
--	---

فلم الامون ۱۱ اوزان صفت مشبه حسن نهر باد ۱۲ خردین ۱۳

<p> و خل فاعل صفت باشد مرسته ز اهل فن عبطو نشان عبطی صفت صفت غبطه </p>	<p> چون حسن صفت کریم و جبر عریان کریم هم حسن و گریه حسن کن روزگار حسین بی خمام </p>
---	--

اوزانِ صبح و صبا و فرید و غیرہ

جمع بر دو قسم باشد جمع سالم و آن گذشت
 از شرح و غنائی غلبه از فقه محمد و حمزه
 هم فاضل هیچ جا بدیم مصابیح و ذکوة
 هم صحرائی هم سکارای همچینان غیران
 من گویم آنچه راجح در عجم شد از فرید
 استغاضه نیز استغاضات و استغابان
 پس ملاقات قتال و تذکره تکرار خوان
 فاعل و مفعول اینها مثل مکرر محترم
 هم ملاقی هم مقابل هم محترم و فاضل

جمع تکسیرت و دیگر چون بدر نوب عوام
 شده در جهال و تحلمان سلاطین و کرام
 هم صحای هم فاضل هم قضاوت بی نیام
 کا مدران احمد کشتی فاضل است خطام
 هست سکارام افاضل نصرت احمد
 هم تعقل هم تشفی هم تجال ای همام
 نیز تحریر و ترزل و سوسه و سواس عام
 مستفیض و منصرف قسا و مستشام
 نیز مترزل و نذب هم بدر هم ندرام

9

[illegible]

اولین تمثیلی آدمی پ زید و بان من
ظرفی آدمی چون خب مکنون دل
جنس ثانی مان مجازی اصل آن تشبیه آن
لیک مقصود از مشبه به مشبه به شدت
از مشبه اگر متعلق نیست مضام

بیست و پنجویں جزیرین اسطیج کی پہلی پہچان
 پس جانی تخت سیم و یکا از رنگ اسطیج
 کس مشبہ برضات افروز مشبہ را نام
 استعاره دان چون جلد اہل کج مرام
 فی اشل میخ اہل ان از نانیہ و اسلام

در بیان ترکیب توصیفی و حال بدل

قسم ثانی دان صفات انواع آن چندی است
 پس این صفتان در آخرش کسر و چون
 یک در مقلوب هر دو ساکن الاخر بود
 هم مثلش تنگام و که تواتی صفات
 گروه صفت است شرح وضع پذیرد حال آن
 در بود توضیح آن از جمله موصول دان
 نرا از خانی را که گوید بوج از مخلص بران
 مبدل آید هم عام و هم بدل مشهور و خاص

عالم موصوف صفت باشد چه سبب تیرگام
 نیز گام آمد صفت مستوی این است نام
 هست دی غالب اثر تعلق موصوف گام
 میشود چون شاه پهنای شورش سبب فرام
 هم صفت حال چون زار زوایا بی نام
 جمله اش میدان صلح چون آنکه آمد وقت شام
 بر کسی کو سبب گو باشد بعدش کم مقام
 چون سولان محمد فرخ را سبب زنده گام

و کز مستغنی و مستغنی منه

قسم ثالث مهبت شهاب آوردن زحل
صدورم الا عشر هم شانزده الاجهار

بست نشینی برآورده ز جمعی اسی جام
قدیم الازبد سر کس با وفا الاعلام

بیان عطف و اجزای مقصود جمله

[illegible]

(A large section of handwritten Persian script from a manuscript.)

<p>فصل اول در بیان اقسام مضاف و مضاف الیه</p> <p>مضاف به مضاف الیه می‌گویند و در این باب اقسام پنج است</p> <p>اول مضاف به مضاف الیه که در جمله است</p> <p>ثانی مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست</p> <p>ثالث مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله نیست</p> <p>رابع مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست و مضاف الیه در جمله است</p> <p>خامس مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله است</p>	<p>فصل دوم در بیان اقسام مضاف و مضاف الیه</p> <p>مضاف به مضاف الیه می‌گویند و در این باب اقسام پنج است</p> <p>اول مضاف به مضاف الیه که در جمله است</p> <p>ثانی مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست</p> <p>ثالث مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله نیست</p> <p>رابع مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست و مضاف الیه در جمله است</p> <p>خامس مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله است</p>	<p>فصل سوم در بیان اقسام مضاف و مضاف الیه</p> <p>مضاف به مضاف الیه می‌گویند و در این باب اقسام پنج است</p> <p>اول مضاف به مضاف الیه که در جمله است</p> <p>ثانی مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست</p> <p>ثالث مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله نیست</p> <p>رابع مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست و مضاف الیه در جمله است</p> <p>خامس مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله است</p>
<p>مثال سال ماه و روز و شب تر و دیا قیام</p> <p>نیز معکوفین ازین اقسام مقصود کلام</p> <p>در محازی از شب کار باشد باله و ام</p> <p>ای ترکیب مجازی ۱۲</p> <p>جمله اموتوف بروی نیست معنی توام</p>	<p>قسمت پنج عطف آن زیر جمع و رد شده</p> <p>هست موصوف مضاف اعجمی می‌هم بد</p> <p>جمع اصل مستثنی از مقصود دان</p> <p>اعجمی معنی می‌هم بد ۱۱ ای در فصل جلد ۱۲</p> <p>غیر آنها سایر اقسام پنج و در آنند</p> <p>غیر آنها سایر اقسام ۱۳</p>	<p>فصل چهارم در بیان اقسام مضاف و مضاف الیه</p> <p>مضاف به مضاف الیه می‌گویند و در این باب اقسام پنج است</p> <p>اول مضاف به مضاف الیه که در جمله است</p> <p>ثانی مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست</p> <p>ثالث مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله نیست</p> <p>رابع مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست و مضاف الیه در جمله است</p> <p>خامس مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله است</p>
<p>در قسم مركات مختصات</p> <p>هست صفاش کثیر و در و لیم خوان</p> <p>عشوه و ناز و گار تلخ گو شیرین کلام</p> <p>کام بخش خلق الا کام این ناست و کام</p> <p>انکه باشد مستی او رنگ خلق رنگ نام</p> <p>نیز جمله هم مرکب صر فی و صبر و دمام</p>	<p>متمم میدان ازین اقسام پنج و در آنند</p> <p>مسل ما زینت بیان بت هندی نژاد</p> <p>طالعی خبر بدست و خیل جوان پیش و</p> <p>نار زخا می مغر و هر پر گناهی جا به</p> <p>ظاهر گردد ازین اقسام پنج و در آنند</p>	<p>فصل پنجم در بیان اقسام مضاف و مضاف الیه</p> <p>مضاف به مضاف الیه می‌گویند و در این باب اقسام پنج است</p> <p>اول مضاف به مضاف الیه که در جمله است</p> <p>ثانی مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست</p> <p>ثالث مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله نیست</p> <p>رابع مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست و مضاف الیه در جمله است</p> <p>خامس مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله است</p>
<p>در زمانی نام آن مجلس است ای عالی مقام</p> <p>هم مضارع امر و نهی و وقتی و در گیر دام</p> <p>هم ضمیمه متصل با فعل و ارد و التزام</p> <p>در گیر می چنینش تنها حد و شش است نام</p>	<p>هر چه آید دفعه از ذات خیری در طوبی</p> <p>ماضی انواع و حال آئیده اتمش بود</p> <p>کلمه تاکید هم بر فعل و فعل می شود</p> <p>بی ضمیری و زمانی صیغه اش خوانند نیز</p>	<p>فصل ششم در بیان اقسام مضاف و مضاف الیه</p> <p>مضاف به مضاف الیه می‌گویند و در این باب اقسام پنج است</p> <p>اول مضاف به مضاف الیه که در جمله است</p> <p>ثانی مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست</p> <p>ثالث مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله نیست</p> <p>رابع مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست و مضاف الیه در جمله است</p> <p>خامس مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله است</p>
<p>هم بود اصل صیغه مصدر خوانندش ام</p> <p>اصل مصدرش به است ای خیر الوسام</p>	<p>کلمه اگر سابی دال تنها بر حدوث</p> <p>بر ثبوتی هم اگر است فعل صیغه نیست</p>	<p>فصل هفتم در بیان اقسام مضاف و مضاف الیه</p> <p>مضاف به مضاف الیه می‌گویند و در این باب اقسام پنج است</p> <p>اول مضاف به مضاف الیه که در جمله است</p> <p>ثانی مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست</p> <p>ثالث مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله نیست</p> <p>رابع مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست و مضاف الیه در جمله است</p> <p>خامس مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله است</p>

فصل اول در بیان اقسام مضاف و مضاف الیه

مضاف به مضاف الیه می‌گویند و در این باب اقسام پنج است

اول مضاف به مضاف الیه که در جمله است

ثانی مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست

ثالث مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله نیست

رابع مضاف به مضاف الیه که در جمله نیست و مضاف الیه در جمله است

خامس مضاف به مضاف الیه که در جمله است و مضاف الیه در جمله است

مصدر آید آمدن فمستن ویدن شد	حاصل لایحه آمدنش و منیش حسرت
هم بود رفتار و پنهان دید و گفت سوزنا	نیز پوشاک و شناسائی قد مبسول می جام

السماء

<p>اسم فاعل اسم مفعول صفت حالیه نام اسم مفعول است بر مفعول ال ای می شاکام دال صفت هر دور اسم صفت آن صفت شام نیز نوازش بود بسیار کلمه معرفت ام همچو خندان روان اقبال خیر این کلام</p>	<p>اسم مشتق آنکه از مصدر براید چاقم اسم فاعل دال بر فاعل چو داننده بود همچو دانسته دیده شده آزارش مثل استاده نشسته دیده و دانسته آن حالیه بر حال هر دور دال باشد و سخن</p>
--	--

اقسام فاعل مفعول

فَاعِلٌ مُتَخَيَّرٌ كَيْفِيٌّ فِعْلٌ زَوَاتٍ دِي يَأْتِي بِوَرْدٍ
فَاعِلٌ مَوْفُوعٌ كَيْفِيٌّ مَوْضِعٌ مَوْضِعٌ مَوْضِعٌ
نِزْمٌ مَطْبُوعٌ هَيْئَةٌ مَوْضِعٌ دِي مَرْكَبٌ رَنگِ رَنگِ
هَمْ مَرْكَبٌ يَأْتِي نَوْشٌ خَوَاهُ كَلِمَةٌ خَوَاهُ جَزْوَ
هَمْ مَرْكَبٌ نَاقِصٌ جَمْلَةٌ بَاقِيَاتٌ خَوَدِ
جَمْلَةٌ اَنْ كَرْدِي تَوَانِ فَهْمِيٌّ جَزِيْرِيٌّ مَطْلَبِيٌّ
وَرَنَهْ فَهْمِيٌّ مَطْلَبِيٌّ دِي لَاقِيٌّ سَاكِتٌ شَدِيدٌ

در تعریف لازم متعدی

فعل و جمله اگر بنا علی تنهیا بود
نی بمفعولش ضرورت لازمی نداشت نام

15

[illegible][illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

بیان کلی و جزئی

ورنه دارد و اشتراکی فردی یا جمعیست نام
 همچو حیوان مشترک بر انس طر و دو دوام
 مثل انسان مشترک بر جمعی طر و عالم
 مشترک را عام آن پس خاص باشد صدم
 فردی از کلی اگر باشد جهانی هست نام
 هم حقیقی و اضافی کیورست مزان سام
 مثل صدم هند و دلی و سنوچ بلگرام
 در علم که در عمومی نیز نکره و ان عام
 مثل رجبی و دیگر قوسه شعبه ذوالکرام
 زانکه اسم نکره بر کلی و جزئی هست عام

خواص اسم ذاتی و وصفی

اسم و وصفی آنکه اگر در صفت چون بزکام
اسم در مجلس برین و جنس یابد نقسام
اولین چون جاهل و جاهل بدو بدتر بفهم
نیز نام معقول نافرزان و نام مستهنام
مثل بیدل غیر جنس و کم شعور و لا دوام

اسی جو صفحہ فی الفاضل ۱۷

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

تیز گامی ناکسی و بیدلی شمشیر نام
چونکه شوخ باو آن طفل حسین ای شجر
آب باشد سر و آتش گرم و دشت قیام
سر و گرم و قیامش آن خبر و حلقه تمام
چونکه نه است حیوان گفتم اینها بر مقام
چون رعیت بیخ و سلطان درخت می نینام
چون بشر حیوان ناطق نار نشل سمن نام
مثل شوخ با بود پر کار و ابله غفلت نام
چون لب و با ده آند ز گریه و مست جام
سام باشد جبرستم جبرستم مست نام
چونکه مرد جا بل زاعمی ست بدتر از اکلام
مثل مردی بود با تو یازنی و دیروز شام
دو و نکره میتوان مرغی نمودن مقام

فعل ناقص یا تمام یک با سندها
فعل هر یک با ضمیر متصل فعلیه است
حادثه مذبه که گفتم ماسبق جملهها
از لیس آن که جمله نیز سندها شود

سید و از جمله فعلیات بی شک پیام
چون بیامی بخور و خورد شد گشتم کام
شد ازین به بعد مطلع نزویک بعضی ز کام
مثل من با همه پیدا نامه زلفش گزدم

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

مراد از آن صله آنکه ضمیمه یکبار شود
امضا بالا گذشت
در تهران ۱۲

ایمضاہ ہم محمد شمس ۱۲

at

1

1565

[illegible][illegible]

[illegible]

این همه اقسام از اجزای جمله زائد است
که ز سنده به مقدار گاه امسند الیه
جمله چون چنانداختانم کار ساز
یا خدا خوانم خدا خورم سوگند حق
در سوال از کارگر گویم بی دان کرده ام
ابتدا سازم نخلان خانه بنام کار ساز

بعضی جزو از هم زائد شد مقدار بقام
گاه هر دو که زواید که ز ادوات و خطام
هم بی آری بی بی هست تقدیری تمام
جمله باشد در جواب آری بی بی و بی مدام
در بگویم بی بی ز فعلی نکر دم شد پیام
از بیجا جانان بیایانجا بیاد از زخام

بیان جمله خبریه افشائیه

دان بسط آن جمله کان باشد مجرب و بانی
هست خبریه چو شد صدق کذب آن
در نه افشائیه اش خوان چنان باشد سخن
لیک استفهام و دو گونه ز افشائیه است
دان مجازی آنکه در جمله کنی قصد نقض
هست انکاری که از اثبات باشد قصد
کس بود از اهل عالم که بدان نیکی شنید
هر چه در فاعل بیان شد می فتد بر بوط

بر دو جنس آید بسایط المبعنی اقسام
مثل دیدم زید را قائم میان از دحام
کاش کردی آن صنم از لعل و شبنم کجا
یک تحقیقی مثل نامت چه کجاداری تیا
کان بود از جمله تعقیدات معنی در کلام
هست تواری اگر بکس آن که در کلام
من نیگویم که نیکو از بدان باشد نظام
خواه مفرد یا مرکب خواه ناقص آه تمام

در ذکر اقسام محل مرکبه

و بسط از است بانوعی علامت جمع
هم علائق را آنجا خاست از است چند
از اقسام محل مرکبه که در کلام
از اقسام محل مرکبه که در کلام
از اقسام محل مرکبه که در کلام

آن مرکب که در کلام
از اقسام محل مرکبه که در کلام
از اقسام محل مرکبه که در کلام
از اقسام محل مرکبه که در کلام
از اقسام محل مرکبه که در کلام

این جمله خبریه افشائیه است
در نه افشائیه اش خوان چنان باشد سخن
لیک استفهام و دو گونه ز افشائیه است
دان مجازی آنکه در جمله کنی قصد نقض
هست انکاری که از اثبات باشد قصد
کس بود از اهل عالم که بدان نیکی شنید
هر چه در فاعل بیان شد می فتد بر بوط
از اقسام محل مرکبه که در کلام
از اقسام محل مرکبه که در کلام
از اقسام محل مرکبه که در کلام
از اقسام محل مرکبه که در کلام
از اقسام محل مرکبه که در کلام

در کتاب خود دلیل آورده ام که این کتاب
 برزخ و عاتش بسیار توانی شد هم
 عرض آرد چو شهر بی جوهر کنون اگر کرام
 نادعای شان مرا از رحمت سازد بکام
 سیصد و هفتاد و پنج این گنج را گوهر تمام

کر بر آری نیز در معنی نیفتد انحرام
 طبع او نازک بیک جرعه شده است
 دان طولیش ورنه میدان مختصر جز تمام
 نشیان مهند از لاج میداند نام
 نظم هم اقسام دارد شش هزار و عوام
 خوبی عرضی صنایع هم بدایع لا کلام
 عکس آن مقبول و تحسن بود حسب مقام
 تا شوی بالغ بهر یک طریقی حای مقام
 زود می یابند توفیق آلبی انصرام

جمله معرَضه آن حشو نیست عارض سخن
 یا شد هست مدام یا ازین باعث است
 گر عبارت بشیر دارد زو اند نیز حشو
 مختصر را هم اگر باشد مقدر رابطات
 شد مخرجه سجع عاری از اقسام شر
 خوبی ذاتی سخن دارد اگر باشد فصیح
 تابع الفاظ معنی را بسی آرند لیک
 بعد فن نحو خوان فن معانی و بیان
 جوهر تعلیم تصنیفم در آن دانی بود

خاتمه

در کتاب خود دلیل آورده ام که این کتاب
 برزخ و عاتش بسیار توانی شد هم
 عرض آرد چو شهر بی جوهر کنون اگر کرام
 نادعای شان مرا از رحمت سازد بکام
 سیصد و هفتاد و پنج این گنج را گوهر تمام

در تصیده خبرات نحو گفتین
 حل ترکیبات نظمم گنجی حسب اعتدول
 کا لان صلاخ نقصان صفاتین کنند
 طالبان حق نظمم کامیاب فیض کن
 ضبط و رابط نحو چون در نظمم محکمشیت

سال هجرت یک هزار و صد و نوزده و سی و پنج
 عمید ظل الله اکبر شاه کردم ختم تمام

خاتمه الطبع الله الحمد لله که در آن قریب رساله جوهر التریب تصنیف نشی سپردم

این کتاب در معنی نیفتد انحرام
 طبع او نازک بیک جرعه شده است
 دان طولیش ورنه میدان مختصر جز تمام
 نشیان مهند از لاج میداند نام
 نظم هم اقسام دارد شش هزار و عوام
 خوبی عرضی صنایع هم بدایع لا کلام
 عکس آن مقبول و تحسن بود حسب مقام
 تا شوی بالغ بهر یک طریقی حای مقام
 زود می یابند توفیق آلبی انصرام

